

TERCER *Recital de nadales*

A LA UNIVERSITAT DE VIC

DIMECRES 16 DE DESEMBRE DE 2009

AULA MAGNA DE LA UVIC, 12 H

Campus de la Torre dels Frares. Carrer de la Laura, 13 Vic

Organitza:

càtedra
verdaguier
D'ESTUDIS LITERARIS

UVIC Universitat de Vic
Oficina de Gestió Cultural

5 ***Els prosistes glosen el Nadal***

- 5 Narcís OLLER. Fragment de *La febre d'or*.
- 7 Josep PLA. «L'arbre de Nadal». Dins: *Les hores*.
- 9 Josep PLA. «Nadal». Dins: *Les hores*.
- 10 Pere CALDERS. «Quieta nit». Dins: *Cròniques de la veritat oculta*.
- 15 Quim MONZÓ. «Nadal Blanc». Dins: *Tres Nadals*.

18 ***Nadales internacionals***

- 18 «Noël des oiseaux. D'après la Grande Bible des Noëls Angevins», 1770
- 20 Rainer Maria RILKE. «Advent»
- 21 Paul CELAN. «Fadensonnen...»
- 22 Truman CAPOTE. Fragment d'«A Christmas Memory»
- 24 Luis de GÓNGORA. «Al nacimiento de Cristo Nuestro Señor»
- 24 José Luis TEJADA. «Villancete al estornudo»
- 24 Luciano GARCÍA LORENZO. «Y dice la Virgen a su marido...»

25 ***Quatre cançons tradicionals de Nadal***

- 25 «El noi de la mare»
- 25 «Nadal» (Menorca)
- 25 «Nit de vetlla»
- 25 «La pastora Caterina»

ELS PROSISTES GLOSEN EL NADAL

[La febre d'or]

[...] Aquest punt es discutí una estona, mig en broma, mig seriosament. Mentrestant van retirar un lluç magnífic que quasi ningú tastà.

—Llàstima! —féu en Gil Foix—. I això que era una bona peça! La mateixa Catarina va anar a triar-lo al Born. Oi, noia?

—Quines coses que té, el teu pare! —exclamà l'Eladi, en veu baixa, quan la Delfineta estava ja que ni una rosella.

—Ah! —continuà en Foix aixecant el to—; però ara, ara ve la peça bona! Mirin-lo bé: me n'he fet quatre duros!

Era un gall dindi enorme, la col·locació del qual a taula féu apartar dos pams a en Bernat i a la Catarina. L'Eudaldet picà de mans i es posà de genolls a la cadira.

—Pioc, pioc, pioc!... glugluglulú! —cantà en Francesc.

Tothom esclafí a riure, i tots els ulls es fixaren en els del nen, que, volent imitar l'oncle i no podent-ne eixir, començà a esbalegar-se amb quiquiriquics. Quina gresca que s'armà! Què tants compliments ni senyoriu! La naturalesa, ajudada pels vapors del vi i d'una bona pitança, reconqueria els seus furs. La Pauleta, en Jordi, i àdhuc el mateix Foix, respongueren fent el gall, la gallina, l'anyell —Quiquiriquic!... Coc, coc, coc, catisca!... Beee! beee!... Pioc, pioc!... Glugluglulú!—. Les criades es partien de riure; el negret delia per lluir també sa gràcia, que era estrafer el gat. La Catarina, l'àvia, en Bernat, s'eixorivien davant d'aquell esclat d'expansió, resurrecció volguda d'una joventut senzilla de treball i naturalesa destravada. Sols la Delfina i l'Eladi, que, amb el trinxant a la mà, feia desgràcies sobre les molsudes i daurades carns de la víctima, patien i reprovaven interiorment aquella sublevació. “Quin escàndol, si algú ho hagués vist! Quin salvatgisme!” I l'escàndol, durà tant com l'Eladi estigué serra que serra, estira que estira, palpissos i tendrums, suant cada gota com una avellana. Per fi quedà rendit: lliurà la destrossa (un munt d'escombraries de carnisser) i demanà el xampany. “Si ell no ho diu, encara haurien estat capaços de no servir-lo fins a les postres!” Petaren les ampolles, i l'avalot augmentà: “—Jo, jo el primer!” “—A mi! A mi!” “—I jo, que no sóc Déu?” I el doll de les tremoloses ampolles vessava sobre la taula, queia en els plats, i escumejava entre els llavis en enforar-se boca avall.

En Francesc corria d'ací d'allà amb una d'elles, recalant sempre sobre la Pauleta, a qui tractava de posar mirlismerlis. L'àvia no féu sinó remullar-se'n els bigotis per a rebutjar-lo amb una gran llengota. La Catarina prou feina tenia a contenir el menut, que, ja sadollat, ficava les llefiscoses mans dins la copa d'aigua, ja de color de llot. I en Francesc i en Foix encara movent xivarri! La Delfineta mateixa començava a perdre el seny, reconciliant-se amb l'oncle petit per traguejar com la tia Pauleta. I vingueren les neules, i allò fou un deliri. L'un se'n posava una a cada dit, i feia ballar la monstruosa mà fins que se la mutilava a mossegades; l'altre hi xarrupava xampany; en Francesc apostava que ningú no en menjaria una de sencera, com feia ell, posada en l'índex i aquest ballant sense parar. Ho provaven, els escapava el riure, es mossegaven el dit, i la neula s'esberlava dins la boca, els l'omplia d'arestes: els feia tossir, els escanyava. A la Pauleta li tornà el xampany a dalt; li sortí pel nas i pels ulls; arruixà en Bernat i en Foix; hagué de retirar-se de la taula i asseure's a un racó, plena de panteix. Per fi, tothom hi posà un bon tap de torrons, i el cafè es prengué en aquella mateixa taula esquitxada de suc, clapejada de most, rabejada de xampany. La taula en pes s'aixecà després, a la veu d'en Foix, i aquest ensenyà a tothom les altres peces de la casa, el despatx i tot, encara a mig muntar.

Narcís OLLER. *La febre d'or*.
Barcelona: Edicions 62, 1980, p. 64-65.

L'arbre de Nadal

—Vostè és home d'arbre?

—No senyor. Jo sóc home de pessebre.

—Però els arbres són tan bonics... Un avet ...

—Què vol que li digui? Aquest no és pas un país d'avets. Aquí tenim el pi d'Alep, el pi marítim, el pi bord, el pi negre... Tenim també roures i alzines, faigs i castanyers i altres arbres nobilíssims. Ja sap que tenim a Catalunya l'olivera més gran, de més considerables dimensions de totes les que creixen a les vores del Mediterrani. Aquesta olivera, que és prodigiosa, es troba a Ruplà, a l'Empordà Petit, i jo l'estimo amb deliri. No passa dia que no pensi un moment en aquest arbre venerable i magnífic.

—De tota manera, no es pot negar que l'arbre de Nadal és bonic, amb les seves boletes cobertes de paper de plata, les petites candeles de colors, les estrelles amb cua i la imitació de les volves de neu, que semblen autèntiques.

—Potser no val la pena d'entrar en la sensibleria dels països boreals, que en ells està molt bé i que projectada aquí fa riure. Potser no val la pena de variar de sensibleria. Però potser ens desviem. Vostè parlava de l'arbre exòtic de Nadal i jo l'he interromput. Digui, digui ...

—Deia que l'arbre és molt bonic, sobretot cap al tard, a l'hora baixa, quan es tanquen les finestres i s'apaguen els llums i es veuen, a la llum de les candelletes vermelles i verdes, els paperets que figuren la nevada que ha caigut del sostre i es canten les cançons...

—Però, ¿és que ací hi ha cançons de l'arbre de Nadal?

—Hom canta el que pot. Hom canta el que recorda de petit.

—De tota manera, en aquest país no hi ha cançons de l'arbre de Nadal, almenys que jo sàpiga, i no és que hagin estat traduïdes i adaptades artificiosament. Això no vol pas dir que algun musiquet de darrera hora no hagi produït alguna solfa adequada a aquesta botànica natalenca.

—Vostè s'ho mira malament.

—No ho crec. Jo no comprenc que en les coses essencials de la nostra tradició es produeixin les oscil·lacions que s'estan produint, oscil·lacions que es resolten en la invasió, cada any més accentuada, de formes desarrelades i exòtiques en la celebració de les nostres grans festes. De què es tracta? ¿D'adorar, a través de l'arbre, el bosc nòrdic, germànic i escandinau, tenint la meravella dels nostres

naixements i dels nostres pessebres? El déu Wotan, amb la seva assemblea de petits déus violents i guerrers, primaris i grollers, racials i cruels, emanació de la naturalesa primigènia, servirà per a tot el que vostès vulguin. La revelació que transcendeix del bosc i de la selva servirà per a crear la passió de la guerra, per a greixar batalles espantoses, per a lubricar la destrucció de les decapitacions i fins i tot servirà per a caure en el ridícul més espantós, com fa tan pocs anys veiérem. L'arbre representa el bosc, és el símbol del bosc, i hom pretén que del bosc dimana la vida. Si no vaig errat, però, des del naixement de Nostre Senyor nosaltres seguim un camí diferent. En primer lloc, no tenim cap relació amb la mitologia del bosc ni n'hi hem tinguda mai cap. La nostra idea sempre ha estat que el bosc és el marc de la zoologia. Sempre creguérem que la naturalesa, de la qual el bosc és l'essència, era la zoologia. A la zoologia, el Mediterrani hi oposa constantment la Cultura —amb majúscula, perquè no hi hagi equívocs. L'equívoc podria provenir de creure que la cultura és cosa de llibres, de papers, d'universitats i de conferències. No. La cultura és cosa de la vida, de la vida de cada dia, de bondat, d'hospitalitat, de tolerància, de comprensió. El bosc és inhòspit, insegur i fred.

—Tot el que vostè vulgui, però li haig de confessar que estic una mica fluix en coses de simbologia. Un avet, enmig d'un saló, és una cosa certament estranya, però no es pot negar que és suggestiu ...

—Valga'm Déu! Potser cap poble del món no ha arribat a crear, en relació al Nadal, una cosa tan graciosa, tan popular, tan fina com els nostres pessebres, res que s'hi pugui comparar. ¿Com és possible que vostè, que no és un foraster, pugui tenir el més lleu dubte sobre aquestes coses? A Barcelona aquestes tradicions es conserven encara vivíssimes. Ja sé que la vida moderna té un sentit contrari, que els pisos són cada dia més petits, que arribarà un moment que no hi cabran més que símbols (els símbols es poden fer a mida), que és impossible de fer res, dintre dels seus límits, que no sigui l'estrictament habitual. Per altra part, fa molt pocs anys encara, fer un pessebre modest no valia res; les figures, el suro, la molsa, el ramatge, no costava cap cèntim, i ara tot val un dineral. Però això no desvirtua pas el fet que un pessebre sigui la construcció més fascinant, més curiosa, més divertida i humana que per aquestes festivitats es pugui realitzar.

Josep PLA. «L'arbre de Nadal».

Dins: *Les hores*.

Barcelona: Edicions Destino, 1971, p. 492-494.

Nadal

Ja som altra vegada a Nadal, Déu meu, altra vegada! Ha passat un any més i en tenim un de menys.

Les grans diades de l'any —i Nadal és la més gran en l'hemisferi boreal— ens produeixen la sensació inquietant del pas del temps, la noció obsessionant de la irreversibilitat del temps, de la mera duració personal terrestre. La mesura del temps són els batecs del cor, i aquests moviments, amb l'acumulació de Nadals, perden força. Hom pensa un moment —un moment només, perquè hom passa sobre aquestes coses com el gat sobre les brases— en la ineluctable decadència. És per això, sens dubte, que quan arriben aquests dies hom s'endormisca una mica menjant i bevent. Mengem una mica de pollastre, bevem una ampolla de vi per esquivar l'angoixa metafísica.

Josep PLA. «Nadal».

Dins: *Les hores*.

Barcelona: Edicions Destino, 1971, p. 496.

Quieta nit

Tot just acabàvem de sopar (i sentíem encara el pessigolleig del xampany en el nas), quan van trucar a la porta.

L'Agustina, des de la cuina, tombà una cadira en alçar-se. Qui sap quina atenció ens va correspondre a tots, que acordàrem un silenci i ens miràrem els uns als altres, seguint amb l'oïda la fressa lenta de la minyona. El passador va fer el xerric de sempre i, en canvi, l'Agustina deixà sentir una exclamació tan desacostumada, que l'Ernest intentà acudir-hi ràpidament. Però no tingué temps, perquè la figura rodona i vermella d'un Pare Noel obstruí la porta del menjador. Duia un sac de tela blanca, a l'esquena, i les filagarses de la barba el van fer esternudar dues o tres vegades.

—Fa fred, al carrer —va dir, per justificar-se. I, de seguida, mentre picava de mans (potser per desentumir-se o per encomanar animació), preguntà—: ¿On són els nens?

L'Ernest el va agafar per la mànega i el contacte de la franel·la li donà una esgarripança.

—Són a dalt, dormint. Però si no parla més baix, els despertarà —digué.

—El despertar nens forma part de la meva feina.

La Isabel va enutjar-se, i (vet ací una virtut seva) ens va tornar l'aplom a tots amb unes paraules plenes de sentit:

—Li han donat una mala adreça. En aquesta casa fem Reis.

Estirà el braç dret, assenyalant el pessebre que ocupava tot l'angle de l'habitació, i va mantenir una actitud estatuària, esperant que la visita comprengués el mal gust d'una més llarga permanència.

El vell deixà el sac a terra calmosament, va abaixar el braç de la Isabel amb un gest despreocupat i contemplà el pessebre durant una bona estona.

—És infantil —digué al final, pejorativament.

Va estar a punt d'escapar-se-li el riure, però es dominà, en un visible esforç per no ofendre. I això no obstant, a despit de l'aire superior que irradiava d'una manera tota natural, observàrem que se sentia molest.

Ens havíem alçat tots nosaltres, i a cada un dels silencis que es produïen es feia més evident que la situació podria esdevenir tensa d'un moment a l'altre. La mare, deliberadament impregnada d'esperit nadalenc, volia enllestir l'escena sense ferir els sentiments de ningú, i a intervals gairebé regulars es dirigia al Pare Noel i li deia:

—Si abans d'anar-se'n volgués prendre una copeta... Però ell es veia particularment entossudit a demostrar que no s'equivocava mai i que si havia entrat a casa era perquè l'assistia alguna raó important. No era qüestió de nens ni de joguines, digué, sinó d'evitar que la institució que representava pogués incórrer en desprestigi.

—Podeu suposar que no vaig casa per casa, a cegues, preguntant si necessiten cavalls o nines de cartó.

—Qui sap! —contesta la Isabel—. Els protestants es valen de recursos més absurds, encara, per a obtenir la difusió de llurs idees.

Semblava que aquestes paraules, pel to en què foren dites, havien d'irritar el Pare Noel. Però amb tota calma, gairebé amb un somriure de bonhomia, respongué:

—Això no té res a veure, senyoreta. Seria pueril! Cada any porto regals als nebots d'un bisbe que tothom diu que arribarà a cardenal.

L'Enric, que fins llavors havia callat, intervingué per dir:

—Ens estem allunyant del tema. Ací som liberals i ja va bé que cada u pensi com vulgui. Però en aquest cas se'ns ofereix un servei que no creiem haver sol·licitat.

—Potser no; però jo no puc admetre que m'arribés a succeir el que passa als bombers, que quan algú, per error o estulta diversió, els dóna l'alarma d'un foc que no existeix, tothom afirma no saber-ne res.

Una vegada més la Isabel trobà paraules definitives:

—Sigui com sigui, actua a la descoberta. En aquesta casa no fem arbre. Té algun sentit la seva presència, sense l'arbre?

El Pare Noel va desconcertar-se i àdhuc empal·lidí visiblement. Es recolzà a la taula, mentre passejava una mirada perduda per tot el menjador.

En aquell moment van baixar el nen i la nena, amb els ulls esbatanats. La nena, assenyalant el vell, preguntà:

—Qui és aquest municipal tan estrany?

—És el Santa Claus, bleada. Te'l vaig ensenyar fa poc en un anunci de "The Saturday Evening Post" —va respondre el nen.

La Isabel, a qui la presència dels petits havia fet créixer l'enuig, es dirigí severament a l'Ernest, en to de reny:

—Veus? Per això em sap greu que portis aquesta mena de revistes.

I, aprofitant la frase començada, mirà de reüll el Pare Noel i afegí:

—Fullejant-les, els nens s'acostumen a idees i noms que ens són absolutament forasters.

El nostre visitant va incorporar-se. Semblava com si, d'una manera sobtada, li hagués vingut la inspiració d'una rèplica. S'ajupí i preguntà al nen:

—Tu no has demanat una escopeta?

—Sí.

—Ja ho veuen. Això vol dir que no m'he presentat sense més ni més. Porto l'escopeta demanada.

Però el nen, a qui havien inculcat, com a tots els membres de la família, un fort sentiment d'equip, no es va deixar seduir.

—Quina mena d'escopeta porta?

—És d'aire comprimit, automàtica, amb balins de plom.

—Ah, no! Així no. Com aquesta que diu, en tinc dues d'arraconades, que guardo només per a quan ens vénen a veure criatures més petites. Jo vaig demanar una *Sanger* calibre 22, amb mira telescòpica. En té alguna d'aquestes?

—No.

El nen es va arronsar d'espatlles com si ni tan sols valgués la pena de parlar-ne. Un somriure de polemistes satisfets es va fer inevitable en cada un de nosaltres. El Pare Noel, tan ponderat en les estampes, va donar un cop de puny damunt la taula:

—Vaja, prou! Estic acostumat que em rebin bé. A veure si hauré de demanar per favor que m'acceptin uns quants obsequis!

—Ací no hem demanat res...

—Si fos cert, això constituiria una raó de més per a estimar una generositat tan espontània.

La mare va trobar, de sobte, que la qüestió presentava un caire nou.

“De totes maneres, si el senyor s'entesta a deixar alguna cosa i no hem de signar cap paper...” Però la Isabel li va tallar la frase:

—Mamà! No podem prescindir dels sentiments, per uns quants regals.

El nostre visitant, les galtes del qual anaven perdent la vermellor de bonhomia per a adquirir un indescriptible matís d'irritació, va dedicar a la Isabel unes paraules que podien semblar impertinents. I fou aleshores que l'Eudald, el jove esportiu de la família, el dels impulsos arrauxats i sense mesura, intervingué per primera vegada. Va agafar el Pare Noel per la roba i li digué, amenaçadorament:

—Si no fos per l'uniforme que porta!...

Aquesta escena ens va fer estremir a tots. Perquè un pot tenir les creences que vulgui i arribar a cloure's dins dels cercles més hermètics, però l'espectacle

de la democràcia no ha desfilat d'una manera vana davant dels nostres ulls, i ens ha quedat un respecte íntim pels símbols i les representacions d'allò que creuen els altres. La situació, doncs, ens omplí de pena. La mare es va tapar la cara amb un tovalló, somicant, i es queixà que, entre tots, li donàvem una nit de Nadal horrible.

—Senyora: pensi que jo també pateixo— digué el Pare Noel.

I llavors, com si aquestes paraules seves condensessin una suposada crueltat nostra, adoptà un to patètic i ens dirigí un sermó.

Va parlar-nos de la significació resplendent del Nadal, dient que no es deixava portar per la vanitat si afirmava que ell constituïa una de les al·legories mes simpàtiques de la diada. “Gairebé a tot el món, milions de nens esperen la visita del vellet revestit de santedat, i fins la gent d’una més primària educació em rep a mans besades.” (Això darrer, naturalment, ho digué amb una marcada reticència.)

—Suposem —prosseguí— que jo m’hagi presentat per error, o bé, fins i tot, guiat per un afany de proselitisme. I què? La meua és una causa noble. Almenys se’m podia oferir seient. Si vostès mateixos, quan l’ocasió arriba, procuren deixar un plat amb aigua i rosegons de pa per als camells dels Reis, ¿no sóc mereixedor d’una més gran gentilesa?

Va ésser aclaparador. La mare agità una campaneta i ordenà a l’Agustina que servís moscatell i neules. L’Eudald, amb els ulls humits, va allargar una mà ampla, penedida, i digué, balbucejant, que d’ell, a les bones, se’n podia treure el que es volgués.

S’inicià llavors un breu intermedi de calma. Ens miràvem els uns als altres amb un somriure encantat, i una gran capacitat de perdó ens anava donant somnolència espiritual. L’Ernest, amb un aire perdut i a baixa veu, començà a cantar *Quieta nit* i tots vàrem perdre el desfici d’anar seguint el pas del temps.

Qui sap l’estona que hauria durat aquesta pau, si no l’hagués interrompuda el nen:

—Com quedem, doncs? Que fem el salt als Reis?

Heus ací, novament, el problema i la seva indefugible nuditat.

La Isabel va alçar-se d’una revolada i anava a dir alguna cosa amb un clar posat de violència, però el nostre visitant l’aturà amb un gest de les mans. De cop va capténir-se de la manera més elevada que li és generalment atribuïda i va dir:

—Ja me’n vaig. No cal que reprenguem el joc de les paraules dures. Seria

inútil negar que la maduresa adquirida pels Drets de l'Home ha ocasionat un esmussament de la fantasia; ja no es poden fer miracles sense el permís explícit de l'interessat. La gent està tan feta malbé pels progressos de la ciència, que no admet més d'un prodigi metafísic per any...

Ignoro en virtut de quina simpatia va captar el curs del meu pensament. El cas és que les seves darreres paraules foren per a mi; va donar-me un cop amical a l'esquena, mentre em deia:

—I vostè no s'hi amoïni. Cregui'm.

La mare, en un afuament de la seva hospitalitat, ordenà:

—Agustina: ajudi el senyor a carregar-se el sac.

El Pare Noel, així, va anar-se'n tal com havia vingut, omplint amb la seva silueta tot el marc de la porta.

Tot just començava a perdre's el seu trepig damunt la grava del jardí, que el nen es va posar a plorar a crits, dient que volia l'escopeta. La Isabel li va pegar, i reprenguérem després la placidesa nadalenca.

1949

Pere CALDERS. «Quieta nit».

Dins: *Cròniques de la veritat oculta*.

Barcelona: Edicions 62, 1979, p. 169-174.

Nadal blanc

Al principi tot anava normal, si per normal s'entén que un ésser fabulós, de rínxols rossos fins a les espatlles i ales de ploma d'oca, com les que de vegades s'escapen per les costures dels edredons, baixés fins a la casa de Maria i, allà, a l'atri de columnes romàniques —això sí que era estrany: columnes romàniques a Natzaret— li anunciés la bona nova. Però, en efecte, tot anava exactament d'aquesta manera: l'ésser fabulós, de rínxols rossos fins a les espatlles i ales de ploma d'oca, amb ulls ametllats entre el blau, el verd i el rosa, i d'una bellesa, més que inenarrable, asexuada, va descendir fins a la casa de Maria —una casa humil però neta i ben portada, i amb testos de geranis al llarg de l'atri de columnes, romàniques tal com hem dit— per anunciar-li la bona nova: que era plena de gràcia i beneïda entre totes les dones. Maria es va quedar bocabadada. L'arcàngel, veient la torbació de la dona, va entendre que l'aparell escènic havia estat realment impressionant; potser se'ls n'havia anat una mica la mà. Per tranquil·litzar-la li va dir que no havia de tenir por, que només havia vingut a anunciar-li que tindria un fill que anomenaria Jesús. La dona —esclar— va acceptar la notícia de bon grat i l'arcàngel va desaparèixer instantàniament, amb la mateixa desimboltura amb què havia aparegut. Hores més tard, quan el marit, Josep, va tornar del taller —era fuster—, Maria li va explicar què havia passat. Josep es va quedar de pedra.

També entra dins de la normalitat més absoluta la disposició de l'emperador August, que ordenava que tots els súbdits de l'Imperi Romà s'empadronessin, cadascun al poble o la ciutat d'on fos originària la família. Per això, Josep i Maria van agafar el burro i van marxar cap a Betlem. Maria anava sobre l'animal, asseguda de costat, i Josep a peu, estirant les regnes. El que —com les columnes romàniques— tampoc no era gens normal era tot allò de la neu. Quan van arribar a Betlem van veure que el poble sencer estava nevat, fins a l'horitzó, damunt del qual campava un cel negre i amb estrelles de cinc i sis puntes, immòbils i com retallades. A Palestina la neu era un fenomen meteorològic gairebé ignorat. Generacions i generacions de ciutadans naixien i morien sense haver-la conegut, i sense que això els preocupés gens ni mica. I si n'havien sentit a parlar era per viatgers de països llunyans, que esmentaven fins i tot muntanyes on la neu és perpètua. Els nadius els escoltaven embadalits, però, així que els viatgers acabaven la narració, tornaven a la feina sense que la neu els tragués ni una hora de son. En canvi, ara

tot estava nevat: les muntanyes, els carrers, els terrats de les cases, la parada de la castanyera... Era neu en pols, tan en pols que semblava farina.

A causa de l'afluència de gent per empadronar-se, no van trobar cap habitació lliure en tot Betlem. Els habitants no eren gaire acollidors; ni la imatge d'una dona embarassada no els movia a pietat. Per això es van veure forçats a instal·lar-se en un estable abandonat. Van netejar un racó, a prop d'un bou endormiscat i del burro que duïen. Va ser allà que, el 25 de desembre, Maria va donar a llum. Era un nen preciós, saludable i plorant. Josep el va agafar en braços per netejar-lo. Però Maria va reclamar novament la seva atenció. Estava naixent un segon nen.

Eren dos nens preciosos, i cadascun amb el seu halo tipus holograma sobre el cap. Després d'alimentar-los i posar-los els bolquers —sort que Maria havia previst recanvis— els van ajeure sobre un munt de palla, l'un al costat de l'altre. Movien les mans. El bou i el burro contemplaven l'escena de cua d'ull.

—¿Estàs segura que et va dir un nen? ¿Vols dir que no va dir dos i no t'hi vas fixar?

Josep no entenia què havia passat. Que fossin dos trastocava tots els plans. Fins i tot una cosa tan poc important com això del nom. L'arcàngel havia notificat que s'havia de dir Jesús. Era un nom que no els desagradava; tampoc no els entusiasma, si hem de ser sincers. En aquella època, els noms predominants eren Sandra, Vanessa, Kevin, Jonathan i fins i tot Sue Ellen, que els semblaven frívols i pretenciosos. Josep i Maria havien rumiat altres noms i fins i tot havien fet una llista dels que preferien: David, Samuel, Alejandro, Abel, Moisès, Ivan... De tots, el que més els agradava era Alejandro. Era un nom sonor i vibrant. Si l'arcàngel no hagués deixat tan clar que li havien de dir Jesús, li haurien posat Alejandro, sense cap mena de dubte. Però, en fi, com que no es podia dir Alejandro, a Maria el nom de Jesús ja li semblava bé. En algun moment, Josep havia proposat que es digués com ell: Josep. Molts amics seus posaven el seu nom als primogènits. ¿Per què no ell? Maria no havia ni volgut sentir parlar d'un possible canvi.

—L'arcàngel va dir que es diria Jesús i es dirà Jesús.

No en van parlar més. Es diria Jesús; estava decidit. Però ara es trobaven amb dos nens, el doble del que s'esperaven. ¿Quin nom els posarien? Després de donar-hi moltes voltes van trobar la solució. Un es diria Jesús Maria i l'altre Jesús Josep. Així respectaven l'ordre de dir-li Jesús i de passada satisfien el desig de Josep: almenys un dels dos es deia com ell, encara que fos de segon nom.

Això només era el principi de les duplicacions. Des d'aquell moment —cavil·lava Josep— tot seria doble. Els bressols, els vestidets, els xumets, el consum de dodotis. Un soroll de cascots el va treure de la cavil·lació. Eren camells que travessaven, per un dèbil pont de fusta, les aigües del riu, que semblaven immòbils i com de paper de plata. Quan van arribar a l'estable, els tres Reis d'Orient es van quedar atònits. Era la mateixa sorpresa que Maria i Josep havien vist a les cares dels pastors que s'havien acostat a adorar el nen i, per comptes d'un, n'havien trobat dos. Un dels pastors, que havia portat com a regal un cotxet Jané monoplaça, va córrer a canviar-lo per un model doble. Melcior, Gaspar i Baltasar —homes avesats a mil batalles i destres a pendre decisions— van reaccionar de manera ràpida i, sense que ni Maria ni Josep se n'adonessin, fent com si busquessin els regals, van dividir en dues parts més o menys iguals l'or, l'encens i la mirra.

¿Tots dos eren fills de Déu? ¿O només un d'ells ho era? La pregunta no tenia resposta clara perquè, per bé que quan els rentaves a la banyera un d'ells (Jesús Maria) caminava damunt l'aigua —deixant parat no sols son germà, sinó també els pares—, era l'altre (Jesús Josep) qui, quan s'havien acabat els petitsuïssos, els multiplicava sense problemes. Aquesta dualitat —calculava l'Alejandro mentre col·locava el caganer al costat del capellà amb paraigua— es mantindria al llarg dels anys, fins al final de les seves vides. L'Alejandro va tornar a alinear els dos bressolets, va contemplar una altra vegada el pessebre i va córrer a cridar son pare, reputat membre de l'Opus Dei, perquè anés a veure'l. Confiava que el felicitaria pel seu enginy: per comptes de llençar la figureta del nen Jesús de l'antic pessebre (una de les poques que no estaven trencades), l'havia incorporat a les noves, que havien comprat el dia abans a la fira de Santa Llúcia. No sabia que, aquella nit, el seu enginy li costaria anar a dormir sense sopar.

Quim MONZÓ. «Nadal Blanc». Dins: *Tres Nadals*.
Barcelona: Quaderns Crema, 2003, p. 11-20.

NADALES INTERNACIONALS

Noël des oiseaux.

D'après la Grande Bible des Noëls Angevins, 1770

Pour chanter les louanges
Du petit enfant Dieu,
Tous les oiseaux joyeux
Volent avec les anges
Qui descendent des cieux
Le merle et la mésange parlent
À qui mieux mieux

L'aigle, en son fier langage
Lui dit « Je suis le roi
Chacun connaît ma loi
Et je n'ai d'autre cage
Que le ciel, par ma foi !
Mais ce bel apanage
Je ne le dois qu'à toi ! »

L'hirondelle légère
Dit au divin poupon
« Tout comme le maçon
Je peux aussi te faire
Une jolie maison
Sans doute pas en pierre
Mais de bonne façon »
Puis on entend la caille

Qui parlant du Sauveur
Exprime sa douleur
De le voir sur la paille
Et lui dit « O Seigneur
Il faut que je vous baille
La chaleur de mon cœur »

Comme la gent ailée
Dont la voix nous conduit
Allons aussi vers Lui
Dans la nuit étoilée
Sous la lune luit
Jésus de Galilée
Près de toi nous voici !

El Nadal dels ocells

(Cançó tradicional francesa)

Per cantar les lloances
Del petit Infant,
Tots els ocells joiosos
Volen amb els àngels
Que baixen del cel
La merla i la mallerenga
Parlen sense cap recel

L'àguila, amb el seu posat arrogant,
Li diu «Sóc el rei
Tothom coneix la meva llei
I puc donar fe que
No tinc altra gàbia que el cel!
I tot aquest bell privilegi
És gràcies al teu anhel!»

L'oreneta lleugera
Diu al nadó diví
«Com el bon fuster
Jo també et puc fer
Una casa preciosa
No de pedra
Però sí ben graciosa»
Tot seguit se sent la guatlla

Que parla del Salvador
Tot expressant el seu dolor
En veure'l damunt la palla
I li diu «Oh Senyor
Jo us puc oferir,
del meu cor, l'escalfor»

Com el poble alat
La veu del qual seguim
Anem també cap a Ell
Enmig del cel estelat
Sota la lluna lluent
Jesús de Galilea
A prop teu ja ens trobem!

Traducció realitzada en el marc de
l'assignatura de Traducció General
Francès-Català de 4t curs

Advent

Es treibt der Wind im Winterwalde
Die Flockenherde wie ein Hirt,
Und manche Tanne ahnt, wie balde
Sie fromm und lichterheilig wird,
Und lauscht hinaus. Den weißen Wegen
Streckt sie die Zweige hin — bereit
Und wehrt dem Wind und wächst entgegen
Der einen Nacht der Herrlichkeit.

Entstanden in München am 26.01.1897 (erste Fassung).
Endgültige Fassung: Ende 1897, Berlin

Rainer Maria RILKE, *Sämtliche Werke*.
6 Bände. Herausgegeben vom Rilke-Archiv in Verbindung mit Ruth Sieber-
Rilke. Besorgt durch Ernst Zinn. Erster Band: Gedichte, erster Teil. Frankfurt
am Main: Insel Verlag, 1987 (Insel Taschenbuch 1101), p. 101.

Mena el vent com un pastor
dins la forest d'hivern el ramat de flocs,
i mant avet present que serà prest
en rutilant lluminària, tot sant i pietós...
i escolta la llunyania.
Allarga les seves branques
cap als camins blancs — està preparat,
i resisteix la ventada i creix
vers l'única nit de glòria i esplendor.

Traducció al català, probablement de Macià Riutort

Comentari lingüístic

lichterheilig: Mot encunyat per Rilke, el qual modifica d'aquesta manera l'expressió alemanya ja existent "fromm und heilig". Rilke crea el nou adjectiu *lichterheilig* a partir de mots com ara *lichterloh*, *lichtervoll* o *lichterarm*, un adjectiu més connotatiu que no pas denotatiu. rutilant i sant; devot, rutilant i pietós.

Tanne: f: Abies alba syn. Abies pectinata. / Distribució geogràfica: Pirineus, Montseny. avet.

[<http://www.tinet.cat/~mrr/assignatures/textos/Rilke/Advent.html>]

Fadensonnen
über der grauschwarzen Ödnis.
Ein baum-
hoher Gedanke
greift sich den Lichtton: es sind
noch Lieder zu singen jenseits
der Menschen.

Paul CELAN (1958)

Sols de fil
damunt l'erm gris negrós.
Arbrant-
se amunt, un pensament
polsa el so de la llum: encara
queden cants per a ser cantats més enllà
dels homes.

Paul CELAN. *Cristall d'alè (Atemkristall)*.
Traducció d'Arnau Pons. Barcelona: Negranit, 1995.

Versió catalana usada en el monument a
Josep Moragues (Barcelona)

[<http://oreneta.com/kalebeul/2008/03/27/barcelona-monument-mistranslates-celan-misrepresents-the-holocaust/>]

[A Christmas Memory]

This is our last Christmas together.

Life separates us. Those who Know Best decide that I belong in a military school. And so follows a miserable succession of bugle-blowing prisons, grim reveille-ridden summer camps. I have a new home too. But it doesn't count. Home is where my friend is, and there I never go.

And there she remains, puttering around the kitchen. Alone with Queenie. Then alone. ('Buddy dear,' she writes in her wild hard-to-read script, 'yesterday Jim Macy's horse kicked Queenie bad. Be thankful she didn't feel much. I wrapped her in a Fine Linen sheet and rode her in the buggy down to Simpson's pasture where she can be with all her Bones...'). For a few Novembers she continues to bake her fruitcakes singlehanded; not as many, but some: and, of course, she always sends me 'the best of the batch'. Also, in every letter she encloses a dime wadded in toilet paper: 'See a picture show and write me the story.' But gradually in her letters she tends to confuse me with her other friend, the Buddy who died in the 1880s; more and more thirteenthths are not the only days she stays in bed: a morning arrives in November, a leafless birdless coming of winter morning, when she cannot rouse herself to exclaim: 'Oh my, it's fruitcake weather!'

And when that happens, I know it. A message saying so merely confirms a piece of news some secret vein had already received, severing from me an irreplaceable part of myself, letting it loose like a kite on a broken string. That is why, walking across a school campus on this particular December morning, I keep searching the sky. As if I expected to see, rather like hearts, a lost pair of kites hurrying towards heaven.

Truman CAPOTE. «A Christmas Memory».

Dins: *Breakfast at Tiffany's*.

Londres: Penguin Books, 2000, p. 156-157.

[Un record de Nadal]

Aquest és el nostre últim Nadal plegats.

La vida ens separa. Els que Saben Més decideixen que he d'anar a una escola militar. I així comença una successió miserable de presons a tocs de corneta, de campaments d'estiu regulats per tenebrosos tocs de diana. També tinc una nova casa. Però no compta. Casa meva és on és la meva amiga, i no hi vaig mai.

I ella s'hi queda, feinejant per la cuina. Tota sola amb Queenie. Després tota sola. («Estimat Buddy», m'escrui amb la seva lletra salvatge i difícil de llegir, «ahir, el cavall de Jim Macy va ventar una guitza a Queenie i la va matar. Per sort no va patir gaire. La vaig embolicar en un Llençol ben Blanc i la vaig posar al cotxet i la vaig baixar fins al prat de Simpson perquè s'estigui amb tots els seus Ossos...») Durant uns quants novembres continua preparant els pastissos de panses tota sola; no tants com abans, però alguns sí: i, és clar, sempre m'envia «el millor de la fornada». A més, en cada carta m'envia una moneda de deu centaus embolicada en paper de wàter: «Vés al cine i explica'm la historia a la carta». Però, gradualment, a les seves cartes tendeix a confondre'm amb el seu altre amic, el Buddy que va morir el 1800-tants; conforme passa el temps, els dies tretze no són els únics que es queda al llit: fins que arriba un matí de novembre, un naixement d'un matí d'hivern, sense fulles ni ocells, i ja no pot alçar-se per exclamar:

—Ai, Déu, ja és l'època dels pastissos de panses!

I quan passa, ho sé. Un missatge dient-m'ho em confirma una notícia que alguna vena secreta ja ha rebut, amputant-me una irremplaçable part de mi, i deixant-la solta com un estel en una corda trencada. És per això que, mentre camino pel campus de l'escola en aquest particular matí de desembre, continuo escodrintant el cel. Com si esperés veure, com si fossin cors, un parell d'estels perduts que s'afanyessin cap al paradís.

Truman CAPOTE. «Un record de Nadal».

Dins: *El convidat del Dia d'Acció de Gràcies*.

Traducció i pròleg de Quim Monzó. Barcelona: Empúries, 1989, p. 32-33.

Al nacimiento de Cristo Nuestro Señor

*Caído se le ha un clavel
hoy a la Aurora del seno:
¡qué glorioso que está el heno,
porque ha caído sobre él!*

Cuando el silencio tenía
todas las cosas del suelo,
y coronada del hielo
reinaba la noche fría,
en medio la monarquía
de tiniebla tan crüel,
*caído se le ha un clavel
hoy a la Aurora del seno:
¡qué glorioso que está el heno,
porque ha caído sobre él!*

De un solo clavel ceñida
la Virgen, aurora bella,
al mundo se le dio, y ella

quedó cual antes florida;
a la púrpura caída
sólo fue el heno fiel.

*Caído se le ha un clavel
hoy a la Aurora del seno:
¡qué glorioso que está el heno,
porque ha caído sobre él!*

El heno, pues, que fue dino,
a pesar de tantas nieves,
de ver en sus brazos leves
este rosicler divino,
para su lecho fue lino,
oro para su dosel.

*Caído se le ha un clavel
hoy a la Aurora del seno:
¡qué glorioso que está el heno,
porque ha caído sobre él!*

Luis de GÓNGORA. *Floresta de lírica española*,
editada por J. M. Blecua.
Madrid: Gredos, 1979, p. 201-202.

Villancete al estornudo

Como está la noche
cruda
con un rayito de luz
estornuda
San José.
María dice: “¡Jesús!”
Y el niño responde:
“¿Qué?”

* * *

Y dice la Virgen a su marido:
“Ves, mi José del alma;
ha contestado el Niño
porque Jesús se llama.
Si José hubiera sido,
como tú te empeñabas,
habría estado mudito
cuanto tú estornudabas.”

José Luis TEJADA. *Suplemento
antológico Torre Tavira*. Cádiz, 1965.

Luciano GARCÍA LORENZO

QUATRE CANÇONS TRADICIONALS DE NADAL

Nit de vetlla

Esta nit és nit de vetlla
ha nascut d'una donzella,
la miren i fa sol,
ha nascut d'una donzella,
la kirie eleison.

Ha nascut d'una donzella,
un infant com una estrella,
la miren i fa sol,
un infant com una estrella,
la kirie eleison.

Un infant com una estrella,
els pastors l'en van a veure,
la miren i fa sol,
els pastors l'en van a veure,
la kirie eleison.

La pastora Caterina

La pastora Caterina
per present li va portar
tres taronges de la Xina
i el pessebre va enamorar.

Ara pastors anem junts
cap al portal que n'és nat
un infant com una estrella
que a mi me'n té el cor robat.

Anton tiro liro liro,
Anton tiro liro la,
Jesús al pessebre
anem-lo a adorar!

Nadal (Menorca)

Jo som es pastor més gros
qui venc per entre ses murtes
amb ses faldes curtes, curtes
i els mostatxos plens d'arròs.

Jo qui som el quart pastor
qui no tenc més que una coca
i me la llev' de sa boca
per donar-la al Sant minyó.
Toca timbal, toca Pasqual, toca Regina,
tot són festes d'alegria ses de Pasco i de
Nadal!

El noi de la mare

Què li darem a n'el noi de la Mare?
Què li darem que li sàpiga bo?
Li darem panses amb unes balances,
li darem figues amb un paneró.

Què li darem al fillet de Maria?
Què li darem a l'hermós infantó?
Panses i figues i nous i olives,
panses i figues i mel i mató.

Tam pa-tan-tam que les figues són verdes,
tam pa-tan-tam que ja maduraran.
Si no maduren el dia de Pasqua,
maduraran en el dia del Ram.

De la tria dels textos d'*Els prosistes glosen el Nadal*

Llorenç Soldevila

De la tria dels textos de *Nadales internacionals*

Gemma Delgar (Francès)

Claude Carcenac (Francès)

Lucrecia Keim (Alemany)

Teresa Julio (Castellà)

Lluïsa Cotoner (Castellà)

Ronald Puppo (Anglès)

Lectura i recitació d'*Els prosistes glosen el Nadal*

Aula de Teatre de la Universitat de Vic

Dolors Rusiñol

Eva Marichalar

Agraïm la intervenció de la Coral Universitària:

Salvador Aguado, Nahikari Alonso, Anna Bertran, Laia Calvet, Cristina Casas, Jordi Crosas, Lúdia Casellas, Adrián Castel, Laia Centellas, Andrea Cerdà, Anna Comas, Sonia Corcoles, Francisco García, Neus Giné, Ricard Gomis, Silvia Guasch, Alba Juandó, Christian Juez, Adria Llorach, Juan Manuel Más, Maria Miralda, Alberto Miras, Ferran Orriols, Gemma Prieto, Altaírr Rodríguez, Anna Rodríguez, Laura Rufiandis, Judit Sanchez, Laura Sanz, Anna Maria Sené, Paula Teixidó, Noemi Vilaró, Mikel Yanci

Amb el suport de:

Núria Camps, Laura Vilardell, M. Àngels Verdaguer

Col·labora:

Ajuntament de Vic

Caixa Manlleu